

ERGENLİK DÖNEMİNDEKİ ÇOCUKLARIMIZLA İLETİŞİM¹

Prof. Dr. Mehmet Zeki AYDIN²

İnsan, bebek olarak doğar, çocuk olur, ergen olur, gençlik dönemini yaşar, yetişkin olur, derken yaşlanır ve bir gün hayatın sonuna gelir. İnsanın bu serüvenindeki davranışlarını, eğitim psikolojisinin gelişim psikolojisi inceler. Bizler, bu dönemleri bilirsek çocuklarımızın davranış ve tutumlarını daha iyi anlar ve ona göre davranırız. Bunları bilmezsek, gençlerin davranışlarını bir başkaldırı veya sapma olarak görürüz ve hem kendimizi hem de onları üzeriz. Sadece üzmeyle kalsak onun yaptığı çocukluk hatasına biz de hatayla karşılık veririz ve zararlı çıkarız.

İnsan hayatının en zor dönemlerinden biri de ergenlik ve gençlik dönemidir. Benim ergenlik ve gençlik dönemine verdiğim ad, “gıcıklık”³ dönemidir. Anne babalara göre, gençler çok “gıcık” davranışlarda bulunurlar. Hem de inadına “gıcıklık” yaparlar. Ancak bir de gence sorun bakalım, ne diyecekler. Ben zaman zaman gençlere, “Siz mi daha gıciksınız, yoksa anne babanız mı gıcık?” diye soruyorum.^[3] Kendi “gıcıklık”larını görmek yerine, anne babalarının çok “gıcık” olduğunu söylüyorlar. İşin doğrusu, genç, kimliğini bulurken “gıcıklık” yapmakta, bu tutum karşısında şaşırıp birçok anne baba da bilmeden “gıcıklık” yapmaktadır.

Bizler hoş karşılasak da karşılamasak da ergenlik ve gençlik çağındaki çocuklarımız, sadece bize değil, bizim temsil ettiğimiz büyükler toplumuna da başkaldıracaklardır. Anne babasıyla ters düşmeyen çocuklar, çocukluktan olgunluğa geçiş dönemini başarılı yürütemiyorlar ve kendi kendilerine birtakım çözümsüzlüklere saplanıyorlar demektir.

11-12 yaşındaki çocuk, orta çocukluk yıllarını büyük bir gürültüyle yıkıp ergenliğe yönelmiştir; bencilleşir, başta anne babası olmak üzere büyüklerin hoşlanmayacağı bir tutuma girer. Hareketlidir, konuşkandır, meraklıdır, her fırsatta tartışmayı sever. Başkalarının sözünü kesmekten çekinmez, ama kendisi söze ara vermeden konuşmaya bayılır. Evin içinde oradan oraya gider gelir, kapıları vurur, gürültü yapar. Radyonun veya televizyonun sesini sonuna kadar açar.

Ergenin davranışları değişir, geçimsiz, ters, inatçı, kaba bir çocuk olur çıkar. Nedenini çoğu zaman kendinin de bilmediği öfkeler ve bunalımlara girer. Karamsarlaşır, alıngan olur, çabuk kırılır, kırıldığı zaman da ağlamaya koyulur. 11 yaşındaki erkek çocuklar da ağlamaya çok yatkındır. Duygusal patlamaları ve değişimleri çok hızlıdır. En ufak bir uyarıdan alınarak ağlamaya başladığı hâlde, biraz sonra hiçbir şey olmamış gibi gülebilir. Isı kontrolü gibi fizyolojik oluşumları bile, bu dönemde aşırılıklar arasında gider gelir. Çocuk ya çok üşüdüğünden ya da çok bunaldığından yakınıp. Evdeki tavırlarına oranla okulda daha uyumludurlar. Çünkü okulda geçinemedikleri, kıskandıkları kardeşlerinden ve karşı gelme isteği

¹ Bu yazı, “Ergenlik Dönemindeki Çocuklarımızla İletişim”, **Genç Bilge Dergisi**, Yıl:2, Sayı:7, İstanbul 2008, ss.22-23’de yayımlanmıştır.

² www.mehmetzekiaydin.com Email: mzekiaydin@mynet.com

³ Gıcık: Sözleryle, davranışlarıyla karşısındakini kızdıran, sinirlendiren, sıkıcı (kimse).

duydıkları anne babalarından uzakta, arkadaş çevresi içindedirler. Bu yaştaki erkek çocuklar, toplumsal ilişkilerde kızlara oranla daha sert, kırıcı ve kabadırlar. Kızlar daha yumuşak, karmaşık ve duygusal yönden zengin, renkli bir dönem yaşarlar.

Çocuklar bu yaşta arkadaşlarıyla sık sık bozuşur, sonra tartışırlar. Bu doğaldır, çünkü çocuk, toplumsal ilişkilerde ilk deneylerini yapmaktadır. Bir başka deyişle, ergenlik öncesi dönemini yaşayan çocuk, arkadaşlarına karşı olumlu ve olumsuz tutumlarıyla yeni kişiliğini oluşturmaya ve belirlemeye çalışmaktadır. Kızlarla erkekler pek geçinemezler. Erkekler kızlarla alay eder, onlara takılırlar, kızlarla beraber olmaktan hoşlanmazlar. Unutmamamız gerekir ki, bu yaptığımız genellemelerin içinde her çocuğun kendine özgü değişik tutumları vardır. Aynı ailenin iki çocuğu bile ergenlik öncesi çağı tıpatıp aynı özelliklerle geçirmezler. Kimi çocuk bu dönemi fazla sorun çıkartmadan, oldukça kolay atlatabildiği hâlde, kimi çocuk da anne babasını umutsuzluğa düşürecek, karamsarlığa sürükleyecek ölçüde zor günler yaşatır.

Bu çağdaki çocuğun eğitimiyle ilgili psikolog Dodson'un tavsiyeleri şunlardır:

Birincisi, çocuğunuzun bu hırçın döneminin geçici olduğunu kavrayın. Çoğu anne babalar, çocuklarının hep hırçın ve aksi kalacaklarını sanarak yanlış girişimlerde bulunurlar. Bu da çocuğun davranışlarının daha da kötüleşmesine sebep olur. Bu yanlışa düşmemek için bu dönemin geçici olduğunu aklınızdan çıkarmayın.

İkincisi, çocuğunuzun ters davranışları karşısında duygusal patlamalara girerek büyük tepki göstermeyin. Onun olumsuz davranışlarını engellemeyin demiyorum, ama bunu büyük olay hâline getirmeden yapın.

Üçüncüsü, ergenlik öncesi çağ, hangi davranışın önemli olduğu ve anne ve babanın mutlak el koymasını gerektirdiği, hangi davranışın ise bunu gerektirmediği arasında kesin ayırım yapılmasını zorunlu kılan bir çağdır. Ağırlığınızı gerçekten önemli olaylara saklayın.

Dördüncüsü, çocuğunuzun davranışlarına hemen tepki göstermek yerine, serinkanlılığınızı kaybetmeden bu davranışın altındaki temel nedeni araştırmaya çalışın.

Beşincisi, çocuğunuza, gerek duyduğu “yabanî” davranışları yapabilme fırsatları verin. Örneğin çocuğunuz, cesurluğunu ve aileden bağımsızlığını kanıtlamak istiyorsa, onun doğayla karşı karşıya kalabileceği bir kampa gönderilmesi, meydan okuma duygularını boşaltmasına imkân sağlayacaktır.

Altıncısı, çocuğunuzun bu yeni edinilmiş bağımsızlığına saygı gösterin. Onun kişiliğini kabul edin ve bu yaşa kadar davranışlarına hep sizin karar verdiğiniz, yapacaklarını hep sizin belirlediğiniz çocuk olmaktan çıktığını kavrayın. Çocuğunuz, nasıl çocuk olmaktan çıkarak yeni bir gelişim dönemine girmişse, siz de onu eğitirken yeni yöntemler geliştirin. On yıllık alışkanlıkları bir anda değiştirevermek kolay değildir. Ancak, 11 yaşından 21 yaşına kadar geçecek yıllarda çocuğunuzla ilişkileriniz bu yeni seviyede süreceği için, alışkanlıklarınızdan sıyrılmaya ve yeni ortama uymaya çalışmanız gerekecektir.

Yedincisi, çocuğunuzun bu dönemdeki başkaldırısını size yöneltilmiş bir isyan olarak görmeyin. Bunu çocukla anne baba arasında kişisel bir çözümsüzlük olarak görmek yanlıştır.